

СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ, ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

У статті розглянуто проблему професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти. Проаналізовано структуру професійної компетентності, яка зумовлена її компонентами: ключовими, базовими, спеціальними й частково-професійними компетенціями. Зазначено, що професійно компетентний педагог закладу дошкільної освіти на високому рівні здійснює педагогічну діяльність, педагогічне спілкування, досягає стабільно високих результатів у розвитку та вихованні дітей дошкільного віку. Всі структурні компоненти професійної компетентності спрямовані на практичну діяльність у вигляді вмінь розв'язувати конкретні педагогічні ситуації. Розвиток професійної компетентності – це розвиток творчої індивідуальності, сприйнятливості до педагогічних інновацій, здібностей адаптуватися до зміни педагогічного середовища. Педагогічна майстерність визначається як найвищий рівень професійної педагогічної діяльності, є проявом творчої активності особистості. Розглядаються етапи становлення майстерності вихователя закладу дошкільної освіти: елементарний, базовий, досконалий, творчий. Педагогічна майстерність вихователя закладу дошкільної освіти визначається наявними у нього здібностями, які є важливою передумовою оволодіння педагогічною професією та елементом структури педагогічної майстерності. Наявність здібностей забезпечує успішне оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками. Педагогічну творчість у структурі професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти визначає особистісний компонент як самореалізацію педагога, усвідомлення себе як творчої індивідуальності, визначення індивідуальних шляхів свого професійного зростання, створення та забезпечення програми самовдосконалення.

Ключові слова: професійна компетентність, педагогічна майстерність, педагогічна творчість, дошкільна освіта.

В умовах модернізації освіти перехід від теорії до практики вимагає від вихователів закладів дошкільної освіти компетентного мислення. Компетентність фахівця-педагога проявляється в знаннях, обізнаності, авторитеті в педагогічній галузі. Компетентного педагога характеризує знання у своїй предметній галузі, особистісно-гуманістична орієнтація, володіння сучасними педагогічними технологіями, здатність до інтеграції з досвідом, креативність у професійній сфері, наявність рефлексивної культури. Професійна компетентність педагога – це здатність вирішувати професійні проблеми, завдання в умовах професійної діяльності; сума знань і вмінь, яка визначає результативність і ефективність праці, комбінація особистісних і професійних якостей. Визначається мотивованим прагненням до безперервної освіти і самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи.

Компетентна модель освіти розробляється такими дослідниками, як А. Л. Андрєєв, Е. Ф. Зеєр, І. О. Зимня, Дж. Равен, В. В. Серіков, О. В. Соколова, А. В. Хуторський та ін. Як складова професійної педагогічної компетентності методична компетентність займає особливе місце в роботах В.А. Адольфа, Т.А. Загрівної, Н.В. Кузьміної, А.К. Маркової, Л.М. Мігіної. Професійну компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як предмет наукового дослідження охарактеризували Л. В. Артемова, А. М. Богуш, О. Л. Богініч, І. М. Дичківська, О. Л. Кононко, Т. П. Танько та ін. Різні аспекти педагогічної майстерності та педагогічної творчості вихователів закладів дошкільної освіти знайшли відображення у працях Н. В. Гавриш, Л. П. Загородньої, І. А. Зязюна, Г. С. Сухобської, Т. І. Поніманської, В. А. Семиченко, М. Д. Ярмаченко та ін.

Мета статті – визначити сутність проблеми педагогічної майстерності і педагогічної творчості як складової професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Професійна компетентність є необхідним складником професіоналізму людини. Сучасні підходи і трактування професійної компетентності досить різні. У зарубіжній літературі переважають визначення професійної компетентності як «поглибленого знання», «стану адекватного виконання завдання», «здібності до актуального виконання діяльності». Для придбання професіоналізму потрібні відповідні здібності, бажання і характер, готовність постійно вчитися і вдосконалювати свою майстерність [14]. Компетентність охоплює когнітивну, операціонально-технологічну, етичну, соціальну, мотиваційну, поведінкову складові, містить результати навчання, систему ціннісних орієнтацій [2]. Тобто компетентність являє собою інтегративний ресурс, який забезпечує успішну діяльність за рахунок засвоєних теоретичних і практичних знань, що сприяє в цілому досягненню кінцевих цілей здійснюваної діяльності в різних соціально значущих сферах.

Оскільки педагогічна професія є одночасно перетворювальною і керуючою, поняття професійної компетентності педагога виражає єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм. У зв'язку з цим професійна компетентність визначається рівнем прояву професійної готовності до реалізації професійної діяльності [13].

Під професійною компетентністю розуміється сукупність професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності. Найчастіше поняття професійної компетентності вживається інтуїтивно для вираження високого рівня кваліфікації та професіоналізму. У педагогіці цю категорію розглядають або як похідний компонент від «загальнокультурної компетентності» (М. С. Розов, О. В. Бондарєвська), або як «рівень освіченості фахівця» (Б. С. Гершунський, А. Д. Щекатунова).

Структура професійної компетентності педагога включає три види компетентності: ключові – необхідні для будь-якої професійної діяльності, базові – відображають специфіку певної професійної діяльності, спеціальні – відображають специфіку конкретної сфери професійної діяльності (А. П. Тряпичина).

Професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти є характеристикою здатності педагога вирішувати професійні завдання та типові проблеми, що виникають у професійній педагогічній діяльності, реальних ситуаціях в умовах запровадження освітньої діяльності.

Педагогічні завдання – це протиріччя, що виникають у педагогічному процесі, враховуючи які, вихователь сприяє розвитку особистості дитини. Для професійного бачення ситуації характерно попереднє обдумування й «обігрування» можливих варіантів взаємодії з дітьми, прогнозування результату виховання. Діяльність педагога закладу дошкільної освіти складається з низки педагогічних ситуацій, що створюються навмисно і випадково, педагогом і дітьми. Майстерність педагога полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічне завдання. Дослідники розглядають педагогічну діяльність як вирішення складної системи педагогічних завдань. На думку Н. В. Кузьміної, структурні елементи такої системи є базовими характеристиками педагогічних систем, сукупність яких утворює ці системи і відрізняє від інших непедагогічних систем [7].

Оволодіння педагогічною майстерністю доступно кожному педагогу, якщо він працює над собою, тому що основою його формування є, перш за все, практичний досвід. «Виховуючи інших, ми виховуємо, перш за все, і самих себе», – писав А. Н. Острогорський [6]. Вихователь закладу дошкільної освіти як педагог-майстер реалізує свій творчий потенціал за рахунок вміння конструювання освітнього процесу, знання психології дітей дошкільного віку, володіє індивідуальним стилем роботи, досягає високих результатів професійної діяльності. Однак майстерність проявляється в педагогічній діяльності, але не сходиться тільки до неї.

Майстерність вихователя не можна обмежити високим рівнем спеціальних умінь. Суть майстерності – в особистості педагога, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на основі власної системи цінностей.

Педагогічна майстерність у структурі особистості, як зазначав І. А. Зязюн, – це система, здатна до самоорганізації на рефлексійній основі. Основою професійної майстерності є професійна компетентність і професійні знання, які становлять той кістяк високого професіоналізму в діяльності, який забезпечує цілісність системи, що самоорганізовується. Усі складники педагогічної майстерності взаємопов'язані, їм властивий саморозвиток, а не лише зростання під впливом зовнішніх чинників [5].

Майстерність вихователя закладу дошкільної освіти є найвищим рівнем професійної педагогічної діяльності, проявом творчої активності особистості. Витоки майстерності педагога-фахівця становить комплекс властивостей особистості, які забезпечують самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на основі рефлексії, яка полягає в здатності та вмінні оцінювати свої дії та відносини з людьми, пізнавати свій внутрішній світ.

У своєму становленні майстерність вихователя закладу дошкільної освіти переходить із рівня на рівень, проходячи декілька послідовних етапів:

Елементарний рівень майстерності характеризується наявністю тільки окремих професійно важливих якостей. На цьому рівні вихователь, як правило, спирається на досвід педагогів-майстрів. Однак, якщо ж вихователь зупиняється лише на етапі методичних прикладів, знання про які він отримав у процесі навчання в закладі вищої освіти, або про які він читав у спеціальній літературі, спостерігав під час відкритих занять, то вихователь перетворюється в інтерпретатора готових ідей. Такий фахівець лише механічно повторює те, що вже відомо. Зазвичай на елементарному рівні педагог закладу дошкільної освіти володіє предметом викладання, але йому не вистачає спрямованості на розвиток дітей дошкільного віку, техніки організації діалогу. При цьому продуктивність роботи низька.

На *базовому рівні* вихователь закладу дошкільної освіти володіє такими основами педагогічної майстерності, як гуманістична спрямованість, вміння на позитивній основі будувати відносини з дітьми та колегами.

Для *досконалого рівня* характерні чітка спрямованість дій вихователя закладу дошкільної освіти, їх висока якість, співробітництво в спілкуванні, планування й організація діяльності на тривалий проміжок часу з метою розвитку особистості, самовизначення позитивних і негативних сторін своєї педагогічної діяльності, самокритичне ставлення до власного досвіду.

Творчий рівень – це найвищий ранг педагогічної майстерності, коли вихователь ініціативно і творчо підходить до професійної діяльності, будучи генератором ідей. Він здатний швидко та креативно вирішувати проблемні ситуації, відходити від традиційних схем. Діяльність педагога закладу дошкільної освіти на творчому рівні визначає оригінальність прийомів взаємодії, забезпечується опорою на рефлексію. Крім цього, такий вихователь здатний бачити проблему в цілому, вміння загострити увагу на головному. На цьому етапі яскраво проявляється індивідуальний стиль діяльності.

Отже, *педагогічна майстерність* – це сукупність певних якостей особистості, зумовлених психолого-педагогічною підготовкою і здатністю оптимально вирішувати педагогічні завдання. Педагогічна майстерність вихователя закладу дошкільної освіти – багатогранний феномен, утворений єдністю таких компонентів, як гуманістична спрямованість діяльності, педагогічні здібності, педагогічна техніка. Розглянемо ці компоненти.

Гуманістична спрямованість діяльності – одна з визначальних характеристик майстерності вихователя закладу дошкільної освіти. Гуманістична спрямованість – це спрямованість на особистість іншої людини, утвердження духовних цінностей, моральних норм поведінки [6]. Спрямованість вихователя на свою роботу виражається в захопленості нею: з одного боку, це змушує педагога постійно вдосконалюватися, творчо підходити до діяльності, з іншого – діти відчують, що вихователь працює із задоволенням і відповідають йому взаємністю.

Педагогічні здібності вихователя закладу дошкільної освіти забезпечують успішність професійної діяльності, надають своєрідність спілкуванню з дітьми, визначають швидкість і ступінь оволодіння різними вміннями, допомагають реалізувати себе. Структура педагогічних здібностей включає: перцептивні, конструктивні, дидактичні, експресивні, комунікативні, організаторські, академічні, сугестивні (Ф. Н. Гоноволін, Н. В. Кузьміна, О. І. Щербаков).

Педагогічна техніка як компонент майстерності вихователя закладу дошкільної освіти являє собою сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності дітей дошкільного віку та педагогічного колективу в цілому. Це вміння обрати раціональний стиль і тон у спілкуванні, керувати увагою дітей, демонструвати своє ставлення до їхньої поведінки, а також розвиток мови, вміння керувати своїм тілом, регулювати емоції, знімати напруження, висловлювати почуття.

Серед компонентів педагогічної майстерності науковці виділяють педагогічну творчість. Різноманітність педагогічних ситуацій, прагнення підійти до вирішення проблем, які виникають в процесі освітньої діяльності нестандартно на основі своєї уяви, обумовлюють педагогічну творчість. Діяльність вихователя на основі розроблених шаблонів значно збіднює освітній процес та негативно впливає на авторитет педагога. Справжня творчість заснована на повноті інформації, науковому прогнозі, умінні педагога кожен раз по-новому та ефективно застосовувати в освітньому процесі різні комбінації засобів, форм і методів педагогічного впливу. На думку В. П. Андрущенка, педагог-професіонал формується засобами педагогічної творчості, майстерності педагога, вихователя [1].

Творчість, як визначає «Філософський педагогічний словник», характеризується продукуванням нових результатів. Пов'язана з самореалізацією індивідуальності, чинниками уяви, інтуїції, ейдетичності, евристичним мисленням, діяльність [11].

Результатом творчості є введення в педагогічний процес закладу дошкільної освіти інновацій, які пов'язані з нововведеннями, їхньою оцінкою, засвоєнням та реалізацією на практиці. А. В. Хуторський до складників компонентів «педагогічної інноватики» відносить: зміст освіти (плани, програми, методичне забезпечення тощо); організація освітнього процесу в закладі освіти; система ставлень «педагог – зростаюча особистість»; методи освітньої діяльності та інше [12]. Отже, інноваційна педагогічна діяльність вихователя закладу дошкільної освіти є особливим видом творчої діяльності, яка спрямована на формування професійної компетентності педагога та реалізації його творчого потенціалу. І. М. Дичківська наголошує на необхідності спрямовувати інноваційне середовище, організоване в межах освітнього процесу, на розвиток особистого інноваційного потенціалу, активізувати ресурси щодо накопичення та реалізації у практиці креативних засобів педагогічного впливу [4]. Творчість педагога, на відміну від творчості в інших сферах, не створює такого нового та оригінального, що є соціально цінним продуктом, оскільки її мета – розвиток особистості.

Розвиток творчої особистості, сформованість творчого потенціалу та творчих здібностей розглядається як результат підготовки вихователів до професійної педагогічної діяльності. На думку учених (А. М. Богущ, В. І. Загвязинського, І. А. Зязюна, Н. В. Кузьміної, С. О. Сисоєвої та інших), кожному педагогу властиве прагнення до безперервного розвитку свого потенціалу, оскільки творчість є необхідною умовою його професійного становлення. Творчий потенціал, як зазначає О. А. Листопад, – це динамічна характеристика наявних у людини на визначений момент часу ресурсів (фізичних, психічних, інтелектуальних та інше), які дають їй змогу успішно діяти відповідно до вимог наявної ситуації. Творчий потенціал педагога освітнього закладу формується на основі двох компонентів: педагогічно-професійного та соціального досвіду [8].

Без спеціальної підготовки і знань педагогічна творчість неможлива. Вихователю закладу дошкільної освіти доводиться часто вирішувати безліч типових і нестандартних педагогічних завдань у мінливих обставинах. Вирішуючи ці завдання, вихователь будує освітню діяльність відповідно до загальних правил евристичного пошуку: аналізує педагогічну ситуацію; відповідно до вихідних даних проектує результат освітньої діяльності; аналізує засоби, які необхідні для досягнення бажаного результату; оцінює отримані дані; формує нові завдання.

Творча педагогічна діяльність вихователя закладу дошкільної освіти складається з таких етапів: виникнення педагогічної ідеї, опрацювання та перетворення її в гіпотезу, пошук засобів та способів запровадження в освітню діяльність. Досвід творчості набувається вихователем за умови систематичної активної педагогічної діяльності при вирішенні спеціально підібраних завдань та організації як навчальної, так і реальної професійно-орієнтованої діяльності в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Прояв творчості педагога не зводиться лише до нестандартного, оригінального рішення педагогічних завдань. У структурі професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти особистісний компонент визначає педагогічну творчість як самореалізацію педагога, усвідомлення себе як творчої індивідуальності, визначення індивідуальних шляхів свого професійного зростання, створення та забезпечення

програми самовдосконалення. «... Особистість» – це суб'єкт діяльності, що виробляє новий матеріальний або духовний продукт. Провести такий новий продукт – означає здійснити акт творчості. Тому поняття «особистість» і «творчість» невіддільні одна від одної» [9].

Виділяють такі рівні педагогічної творчості вихователів закладів дошкільної освіти (за С. О. Смірновим): 1 рівень – відтворення готових рекомендацій на рівні елементарної взаємодії з дітьми – вихователь використовує зворотний зв'язок, коригує свої дії за результатами, але діє «за шаблоном», з досвіду інших вихователів; 2 рівень – оптимізація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти – при плануванні освітньої діяльності творчість вихователя проявляється в умілому доборі та доцільному поєднанні змісту, методів і форм виховання та навчання; 3 рівень – використання можливостей творчого спілкування з дітьми; 4 рівень – привнесення особистісного під час використання готових прийомів відповідно до творчої індивідуальності вихователя, особливостей вихованців (вікових та особистісних), рівня розвитку дітей. Отже, педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти є динамічним процесом від засвоєння, накопичення та відтворення готових знань і досвіду до особистісного перетворення. Діяльність педагога неповноцінна, якщо вона будується на відтворенні одного разу засвоєних методів роботи. Це «не сприяє розвитку особистості самого педагога. Без творчості немає педагога – майстра» [9].

Творчість педагога часто пов'язують із передовим педагогічним досвідом, під яким розуміють високу майстерність. У словникових джерелах визначається: передовий педагогічний досвід – це досвід досягнення високої майстерності, впровадження якого врешті-решт сприяє забезпеченню ефективності навчально-виховного процесу відповідно до сучасних і перспективних потреб педагогічної практики (Н. М. Десятниченко). Для вихователів, які ще не оволоділи педагогічною майстерністю, такий досвід може служити зразком, але він лише відтворює досягнутий педагогом-майстром досвід, який є передовим і гідним до поширення, а не містить в собі нового, оригінального. Це є характерним для вихователів першого і другого рівнів педагогічної творчості. До новаторства призводять третій і четвертий рівні педагогічної творчості вихователя, для яких характерним є наявність елементів творчого пошуку, новизни, оригінальності. Це відкриває нові можливості в освітній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти та розвитку педагогічної науки в цілому. Результатом інноваційного досвіду можуть бути як часткові зміни в змісті дошкільної освіти, педагогічних технологіях, так і глобальні перетворення в сфері освіти.

Творчий потенціал вихователів закладів дошкільної освіти характеризується низкою особливостей, які називають ознаками творчої особистості:

1) здібність особистості помічати і формулювати альтернативи, брати під сумнів на перший погляд очевидне, уникати поверхових формулювань; уміння вникнути в проблему і водночас відірватися від реальності, побачити перспективу; здатність відмовитися від орієнтації на авторитети; вміння побачити знайомий об'єкт із зовсім іншого боку, в новому контексті; готовність відмовитися від теоретичних суджень (О. П. Рудницька);

2) легкість асоціювання – здатність особистості до швидкого і вільного переключення думок, здатність викликати у свідомості образи і створювати з них нові комбінації; здатність до оціночних суджень і критичність мислення – вміння вибрати одну з багатьох альтернатив до її перевірки, здатність до переносу рішень; готовність пам'яті – оволодіння досить великим обсягом систематизованих знань, упорядкованість і динамічність знань; здатність до узагальнення і відкидання несуттєвого (Л. В. Туріщева);

3) особистість вважають творчою, якщо в її характеристиці присутня креативність, тобто здатність перетворювати діяльність у творчий процес (Д. Б. Богоявленька).

Висновки. Отже, вищевикладене дає змогу зробити висновок, що під професійною компетентністю розуміється комплексний ресурс особистості, який залежить від необхідного для цього набору професійних компетенцій. Досконале володіння всією сукупністю педагогічних умінь и навичок, високий ступінь педагогічної вмілості характеризується поняттям педагогічна майстерність.

Досвід творчості набувається вихователем закладу дошкільної освіти за умови підбору найбільш ефективних напрямів методичної роботи та форм взаємодії з педагогічними кадрами. Значна увага приділяється такому виду педагогічної діяльності, як проєктування: проєктування та реалізація програм навчання і виховання; ситуацій і подій, які розвивають емоційно-ціннісну сферу дитини; безпечного і комфортного освітнього середовища.

Для організації діяльності з підвищення професійної компетентності вихователів найбільш адекватні нові, відмінні від традиційних, інтерактивні методи роботи з педагогічним колективом закладу дошкільної освіти: репродуктивний, частково-пошуковий, пошуковий, дослідницький, евристичний, проблемний, модельний – вони дають можливість одночасно вирішувати навчально-пізнавальні та комунікативно-орієнтаційні завдання.

Використана література:

1. Андрущенко В. П. Педагогічна творчість як ознака і потреба епохи духовного оновлення. *Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: Проблеми теорії і практики підготовки вчителя – вихователя – викладача* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : НПУ, 2005. С. 5–8.
2. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–60.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
5. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача : навч. посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
6. Кузьміна Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва : Высшая школа, 1990. 117 с.
7. Листопад О. А. Експериментальне дослідження формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Наука і освіта*. 2015. № 9. С. 125–131.
8. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка. Суми, 2015. 430 с.
9. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук; НАНУ, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ : Абрис, 2002.
10. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика : науч. изд. Москва : Изд-во ДО, 2005. 222 с.
11. Edwards R., Nicoll K. Expertise, competence and reflection in the rhetoric of professional development. *British Educational Research Journal*. 2006. No 32. P. 115–131.
12. Sharmahd N., Peeters J., Bushati M. Towards continuous professional development: Experiencing group reflection to analyze practice. *European Journal of Education*. 2018. No 53 (1). P. 58–65.

References:

1. Andrushchenko V. P. Pedagogichna tvorchist yak oznaka i potreba epoxy duxovного onovlennya [Pedagogical creativity as a sign and need of the era of spiritual renewal]. *Pedagogichna tvorchist, majsternist, profesionalizm: problem teorii i praktyky pidgotovky vchytelya – vyxovatelya – vykladacha* : materialy Vseukrayinskoj nauko-vo-praktychnoj konferenciji. Kyiv : NPU, 2005. S. 5–8 [in Ukrainian].
2. Hluzman O. V. Bazovi kompetentnosti: sutnist ta znachennia v zhyttiovomu uspihku osobystosti [Basic competencies: the essence and meaning in the life's success of the individual]. *Pedahohika i psykholohiia*. 2009. № 2. S. 51–60 [in Ukrainian].
3. Dychkivska I. M. Innovacijni pedagogichni tehnologiyi [Innovative pedagogical technologies]: navch. posibnyk. Kyiv : Akademydav, 2004. 352 s. [in Ukrainian].
4. Zyazyun I. A. Pedagogichna majsternist [Pedagogical skill] / za red. I. A. Zyazyuna. Kyiv : Vyshha shkola, 2004. 422 s. [in Ukrainian].
5. Kajdalova L. G., Shhokina N. B., Vaxrusheva T. Yu. Pedagogichna majsternist vykladacha [Teachers pedagogical skills] : navch. posibnyk. Kharkiv : Vyd-vo NFaU, 2009. 140 s. [in Ukrainian].
6. Kuzmyna N. V. Professyonalizm lichnosti prepodavatelya y mastera proyzvodstvennogo obuchenyya [Professionalism of the personality of the teacher and the master of production training]. Moskva : Vysshaya shkola, 1990. 117 s. [in Russian].
7. Lystopad O. A. Eksperymentalne doslidzhennya formuvannya profesijno-tvorchogo potencialu majbutnix vyxovateliv doshkilnyx navchalnyx zakladiv [Experimental research of forming future preschool teacher's professionalism and creativity]. *Nauka i osvita*. 2015. № 9. S. 125–131 [in Ukrainian].
8. Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriia i praktyka [Personality in development: psychological theory and practice]: monohrafiia / za red. S. D. Maksymenka. Sumy, 2015. 430 s. [in Ukrainian].
9. Filosofskij encyklopedychnyj slovnyk [Philosophical Encyclopedia Dictionary] / gol. red. V. I. Shynkaruk; NANU, In-t filosofiyi im. G. S. Skovorody. Kyiv : Abrys, 2002 [in Ukrainian].
10. Хуторской А. В. Pedagogicheskaya ynnovatyka: metodologyya, teoryya, praktyka [Pedagogical Innovation: Methodology, Theory, Practice] : nauch. yzd. Moskva : Yzd-vo DO, 2005. 222 s. [in Russian].
11. Edwards R., Nicoll K. Expertise, competence and reflection in the rhetoric of professional development. *British Educational Research Journal*. 2006. No 32. P. 115–131 [in English].
12. Sharmahd N., Peeters J., Bushati M. Towards continuous professional development: Experiencing group reflection to analyze practice. *European Journal of Education*. 2018. No 53 (1). P. 58–65 [in English].

Aleksieienko-Lemovska L. V. Components of professional competence of educators of pre-school educational institutions: pedagogical excellence, pedagogical creativity

The article deals with the problem of professional competence of educators of preschool educational institutions. The structure of professional competence, which is determined by its components: key, basic, special and partly professional competencies, is analyzed. It is noted that professionally competent teacher carries out pedagogical activity, pedagogical communication at a high level and achieves stably high results in the development and upbringing of children of preschool age. All structural components of professional competence are aimed at the practical activity of the teacher of preschool education in form of skills to solve specific pedagogical situations. Development of professional competence is the development of creative individuality, susceptibility to pedagogical innovations and ability to adapt to the changing pedagogical environment. Pedagogical excellence is defined as the highest level of professional pedagogical activity and is a manifestation of creative activity of the individual. Stages of formation of skills of the teacher of preschool education are considered: elementary, basic, perfect and creative. Pedagogical excellence of the educator is determined by their abilities, which are an important prerequisite for mastering pedagogical profession and an element of the structure of pedagogical skills of the teacher of the preschool educational institution. The presence of abilities ensures successful mastery of professional knowledge and skills. Pedagogical creativity in the structure of professional competence is determined by the personal component as a self-realization of the teacher, awareness of themselves as a creative individuality, identification of individual ways of their professional growth, creation and maintenance of a program for self-improvement.

Key words: professional competence, pedagogical excellence, pedagogical creativity, preschool education.